

Plenum

Torsdag 8.12.2022 kl. 15.59—20.08

3. Statsrådets redogörelse om nordiska gränshinder

Statsrådets redogörelse SRR 11/2022 rd

Remissdebatt

Andre vice talman Juho Eerola: Ärende 3 på dagordningen presenteras för remissdebatt. Talmanskonferensen föreslår att ärendet remitteras till utrikesutskottet.

Ministern för nordiskt samarbete och jämställdhet Thomas Blomqvist håller presentationsanförandet som får fara ungefär tio minuter långt. Därefter ger talmannen ordet för två minuter långa repliker åt de ledamöter som riksdagsgrupperna anmält på förhand. Övriga repliker får vara en minut långa, precis som under frågestunden nyss. Efter replikskiftet följer en snabbdebatt där de förhandsanmälda anförandena får vara högst fem minuter långa. Talmanskonferensen rekommenderar att också de anföranden som hålls efter snabbdebatten är högst fem minuter långa.

För remissdebattens första del reserveras högst 45 minuter. — Minister Blomqvist, var-sågod.

Vid behandlingen av ärendet följde riksdagen det för ärenden med tidtabell överenskomna förfarandet.

Debatt

17.02 Pohjoismaisen yhteistyön ja tasa-arvon ministeri Thomas Blomqvist (esittely-puheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vapaa liikkuvuus on ollut pohjoismaisen yhteistyön keskiössä jo virallisen yhteistyön alusta asti. Se on keskeisessä asemassa Pohjolan avoimuuden ja yhteenkuuluvuuden kannalta. Rajaestetyö on tärkeä osa tätä kokonaisuutta.

De nordiska statsministrarnas vision om Norden som världens mest hållbara och integrerade region 2030 sätter upp mål även för gränshinderarbete. Ur individens synvinkel är den fria rörligheten i grunden en fråga som är relaterad till de grundläggande fri- och rättigheterna, och tusentals nordbor drar nytta av den fria rörligheten varje dag.

Toimimisen ja asioimisen toisessa Pohjoismaassa tulisi olla yhtä helppoa kuin omassa kotimaassa. Kantava ajatus on, että vapaan liikkuvuuden edistäminen Pohjoismaiden välillä hyödyttää kaikkia osapuolia, oli kyseessä asuminen, opiskelu, työskentely tai yrittäjyys. Rajaesteiden purkaminen on kansantalouden kannalta järkevää, sillä rajat ylittävä taloudellinen vuorovaikutus vahvistaa elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä ja ylläpitää etenkin raja-alueiden elinvoimaa. Rajaestetyö parhaimmillaan luo kilpailuetua koko Pohjolassa.

Punkt i protokollet PR 136/2022 rd

Työ kansalaisten liikkuvuuden helpottamiseksi on ollut ja on keskeisesti nykyhallituksen agendalla hallitusohjelman mukaisesti.

Värderade herr talman! För behandlingen av gränshinder har Nordiska ministerrådet skapat ett system där vem som helst kan rapportera om problem och därigenom främja den fria rörligheten i Norden. Nyckelaktören här är gränshinderrådet, som lyder under Nordiska ministerrådet. Gränshinderrådet identifierar, lyfter fram och utarbetar konkreta förslag till lösningar till stöd för de nordiska myndigheterna när det gäller att undanröja gränshinder.

Rajaesteneuvosto siis määrittelee, mitkä rajaesteet ovat etusijalla, sekä kannustaa ja tekee ehdotuksia Pohjoismaiden viranomaisille ratkaisujen löytämiseksi. Rajaesteneuvoston mandaatti uusittiin Suomen johdolla puheenjohtajakaudellamme vuonna 21. Uusi mandaatti mahdollistaa ennen kaikkea entistä nopeamman ja määrätietoisemmän toiminnan kriisitilanteissa. Samalla neuvoston yhteydenpitoa ja vuoropuhelua muiden toimijoiden, kuten myös yhteistyöministerien, kanssa on tiivistetty.

Arvoisa puhemies! Valtioneuvoston selonteko pohjoismaisista rajaesteistä esittelee Suomessa hallituskauden aikana tehtyä rajaestetyötä ja keskittyy Suomea koskeviin rajaesteisiin. Edellinen selonteko aiheesta annettiin vuonna 2012, joten selonteko on tältäkin osalta tarpeellinen. Jotta voimme sekä ratkaista olemassa olevia rajaesteitä että ehkäistä uusien syntymistä, on tärkeää lisätä tietoa rajaestetyöstä. Selonteko vastaa osaltaan tähän tarpeeseen ja esittelee rajaestetyötä kokonaisuutena sekä eri toimijoiden tehtäviä ja vastuita.

Selonteossa käsitellään niin rajaesteneuvoston ratkaisemia esteitä kuin sellaisia esteitä, joiden osalta neuvosto on tehnyt päätöksen ratkaisemattomuudesta. Valtaosa selonteossa mainituista esteistä on parhaillaan neuvoston käsittelyssä. Ratkaistut esteet koskettavat luottokelpoisuutta muissa Pohjoismaissa, sosiaalietuksien maksamista tilanteissa, joissa on epäselvää, mikä maa on maksuvelvollinen, tullivelkaa ja vakuuden varaamista maahan-tuonnin yhteydessä, yhteistyön lisäämistä koskien pitkiä käsittelyaikoja EU-asioissa sekä potilasmatkojen korvausta Suomen ja Norjan välillä. Rajaesteneuvoston ja viranomaisten käsittelyssä on parhaillaan esteitä, jotka liittyvät muun muassa seuraaviin asioihin: tiedonvaihto ulkomaille, kun kaksoiskansalainen menehtyy; oikeus työttömyyskorvaukseen lomautuksen ja irtisanomisen jälkeen, kun henkilö on työskennellyt Suomessa tai Norjassa; vaatimukset henkilönumerosta ja henkilötodistuksesta rajan yli kulkijoille; yksityishenkilöiden ja yritysten kohtaamat ongelmat pankkitilin avaamisessa; suomalaisen perintöveron ja ruotsalaisen pääomatuloveron yhteensovitus. Esteiden käsittely on aina monitahoista ja vaatii yksityiskohtaista substanssiin paneutumista. Lakimuutokset ja julkisten menettelytapojen muuttaminen sekä niitä edeltävät keskustelut ovat oma prosessinsa. Työtä rajaesteiden purkamiseksi on kuitenkin jatkettava sitkeästi ja tuloshakuisesti.

Värderade talman! I Finland är arbetet för att undanröja gränshinder välorganiserat. Finlands nordiska gränshindernätverk leds av Pohjola-Norden, och det har som mål att identifiera, lösa och förebygga gränshinder. I gränshindernätverket ingår representanter för riksdagen, olika ministerier och andra myndigheter, informationstjänster, organisationer och gränshinderrådet.

Punkt i protokollet PR 136/2022 rd

Pohjoismaiden ministerineuvoston palvelut Info Pohjola, Rajaneuvonta Ruotsi-Suomi-Norja ja Rajaneuvonta Norja-Ruotsi sekä Öresunddirekt tarjoavat neuvonantoa ja kartoittavat ongelmia, joita yksityishenkilöt kohtaavat liikkueessaan Pohjoismaissa rajojen yli. Yksityishenkilöille tarjolla olevat hyvin toimivat raportointijärjestelmät ja neuvontapalvelut ovat tärkeitä esteiden identifioimisessa. Nämä palvelut usein tunnistavat olemassa olevat rajaesteet yksityishenkilöiden esittämien kysymysten perusteella. Neuvontapalvelut välittävät tiedot sitten rajaesteneuvostolle ja viranomaisille.

Arvoisa puhemies! Tavoitteena on käsitellä rajaesteitä mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Parasta on tietenkin ennaltaehkäistä niiden syntymistä. Rajaesteet ja niiden syntymisen estäminen lainvalmistelussa on otettu huomioon lainvalmistelijoille vuonna 2019 tuotetussa ohjeistuksessa. Lisäksi tuoreeseen, 4. päivä marraskuuta julkaistuun lainvalmistelun vaikutusarviointiohjeeseen sisältyy nimenomainen jakso rajat ylittävistä vaikutuksista ja niiden arvioimisesta.

Koronapandemian matkustusrajoitusten seurauksena syntyi suuri määrä erityisesti raja-alueilla asuvien arkipäivään vaikuttavia niin sanottuja rajahäiriöitä. Ongelmallisimpia rajoituksia ja niiden seurauksia voitiin kuitenkin merkittävästi lieventää rajaestetoimijoiden työn avulla. Näitä rajahäiriöitä ei määritellä varsinaisiksi rajaesteiksi, ja suurin osa niistä on poistunut pandemiatilanteen helpotettua.

Värderade talman! Det nordiska systemet som skapats för att lösa gränshinder är unikt och har väckt intresse även i andra delar av världen. De nordiska länderna arbetar varje dag för att säkerställa den fria rörligheten över gränserna. Med hjälp av det nordiska samarbetet, bland annat genom att fördjupa integrationen, möter vi de utmaningar som vi ställs inför bättre såväl nationellt, regionalt som globalt, och dessutom bidrar det till att säkerställa den nordiska samhällsmodellens funktionalitet även i framtiden.

Arvoisa puhemies! On tärkeää jatkaa aktiivista kansallista työtä rajaesteiden poistamiseksi. Samoin tulee pyrkiä vahvistamaan pohjoismaista yhteistyötä näissä kysymyksissä. Tämä on konkreettinen tapa edistää liikkuvuutta ja yhteenkuuluvuutta Pohjolassa. Rajaestetyö on pohjoismaisen yhteistyön kulmakiviä. Toivon antoisaa keskustelua tänään täällä eduskunnassa. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos, ministeri Blomqvist, tack. — Ja nyt tosiaan siirrymme siihen antoisaan keskusteluun. Aloitamme näillä kaksi minuuttia kestäväillä ryhmäpuheenvuoroilla, jotka eduskuntaryhmät ovat minulle ennalta toimittaneet. — Ja edustaja Viljanen, olkaapa hyvä.

17.11 Heidi Viljanen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pohjoismaissa tehdään päivittäin työtä vapaan liikkuvuuden varmistamiseksi yli rajojen. Yhdessä etsitään aktiivisesti ratkaisuja rajaesteiden purkamiseksi ja ennaltaehkäisemiseksi. Näin tehdään Pohjolasta maailman parhaiten integroitunut alue, missä voimme liikkua, työskennellä ja opiskella vapaasti.

Betydelsen av detta arbete framhävs nu när det nordiska försvarssamarbetet stärks i och med att Sverige och Finland är på väg att ansluta sig till Nato, och vi kommer allt närmare varandra.

Punkt i protokollet PR 136/2022 rd

Arvoisa puhemies! Koronapandemian aikana ilmeni useita valitettavia rajahäiriöitä. Monet niistä ovat sittemmin ratkenneet, kun matkustusrajoituksia on voitu purkaa. Pandemia nosti esiin myös uusia kysymyksiä liittyen esimerkiksi toiseen maahan tehtävän etätyön sosiaaliturvaan ja verotukseen. Tuleviin mahdollisiin poikkeustilanteisiin onkin varauduttava entistä paremmin ja kehitettävä rajaestetyötä kokonaisuutena. Rajaesteneuvosto on avainroolissa näiden tapausten käsittelyssä ja ratkaisemisessa.

Yksi esimerkki ratkaistuista rajaesteistä on selkeämmät ja paremmat säännöt Norjan ja Suomen rajalla maksettavan arvonlisäveron osalta. Ratkaistut ja ratkaisemattomat tapaukset on kerätty rajaestetietokantaan, mutta on myös aihetta todeta, että on monia rajaesteitä, joita ei huomioida eikä käsitellä.

Eduskuntaryhmämme on tyytyväinen uusiin käyttöön otettuihin digitaalisiin työkaluihin rajaongelmien raportoimisen helpottamiseksi. Dittgransproblem.com- ja rajaongelma.com-palvelun kautta yksityishenkilöt ja yritykset voivat raportoida kohtaamiensa rajaongelmia sekä antaa ratkaisuehdotuksiaan. Digitaaliset ratkaisut kaikkiaan ovat rajaesteiden ratkaisemisessa ja ehkäisemisessä keskeisiä. Kaikki digitaaliset asiointipalvelut helpottaisivat arkea. Jatketaan siis hyvää työtä edelleen näiden asioiden parissa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. Kiitoksia, SDP. — Ja seuraavaksi perussuomalaisten eduskuntaryhmä, edustaja Ranne.

17.13 Lulu Ranne ps (vastauspuheenvuoro): Kiitoksia, arvoisa puhemies! Kiitoksia ministerille esittelystä. On hyvä, että tässä selonteossa selkeytetään kaikille se, mitä se Pohjoismaiden rajaestetty yhteistyö oikein tarkoittaa.

Meillä asuu yli 27 miljoonaa ihmistä, ja meillä on 1,4 miljoonaa yritystä, 13,3 miljoonaa työssä käyvää. Pohjoismaat ovat yhdessä Euroopan viidenneksi suurin talous. Rajaestetyön perimmäinen tarkoitus on tietenkin mahdollistaa Pohjoismaiden asukkaille ja yrityksille turvallinen ja sujuva arki yli rajojen, mahdollistaa joustavaa työntekoa, yrittämistä, opiskelua, yhteistyötä koko Pohjolassa laillisissa merkeissä.

Olen päässyt Pohjoismaiden neuvoston varapresidentin roolissa tutustumaan hyvinkin läheltä kaikkien Pohjoismaiden rajaestetyöhön, ja arvostan sitä konkreettista ruohonjuuritason työtä, jota siellä koko ajan tehdään. Siellä nimenomaan tiedetään, mitkä sitä hyvää ja turvallista arkea estävät, yritetään parhaamme mukaan tehdä sitä hyväksi.

Niin kuin tuossa totesin, ”laillisissa merkeissä” — rajojen nimittäin täytyy aina suojella kansalaisiaan rikollisuudelta, huumeilta, turvallisuus- ja terveysuhkilta, kuten nyt olemme sota-aikana ja korona-aikana erityisesti saaneet huomata. Pohjoismaiden rajaestetyön täytyy olla jatkossa paljon tehokkaampaa ja vaikuttavampaa ja lopettaa pieniin asioihin keskittyminen. Sen täytyy olla sellaista, että se synnyttää todellista hyötyä sinne kansalaisille — enemmän konkretiaa, vähemmän byrokratiaa.

Eli kannatamme siis kaikin puolin sellaista rajaesteiden poistamista, joka turvaa meille sen turvallisen ja hyvän, sujuvan arjen. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. Kiitokset. — Ja nyt kokoomuksen eduskuntaryhmä, edustaja Sirén.

17.15 Saara-Sofia Sirén kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä vaalikausi on koetellut myös pohjoismaista yhteistyötä. Sen suurimpana menestyksenä on pidetty

Punkt i protokollet PR 136/2022 rd

yli 70 vuotta kestänyttä vapaata liikkuvuutta ja passivapautta. Nyt koronapandemian vuoksi päätettiin sulkea maiden välisiä rajoja, yhteistä koordinaatiota, eikä halukkuutta löytää yhteisiä ratkaisuja tuntunut löytyvän. Tämä vaikutti erityisesti raja-alueilla asuviin, joiden arki muuttui kertaheitolla, kun pääsy kouluun tai töihin estyi. Selonteko käy ansiokkaasti läpi näitä esteitä.

Pandemian jälkeen sota Euroopassa kuitenkin yhdisti Pohjoismaita. Pohjoismaat ovat EU:n ja muiden länsimaiden kanssa tuominneet Venäjän bruttaalin hyökkäyssodan sekä Venäjän tekemät sotarikokset Ukrainassa. Sodan seurauksena Suomi ja Ruotsi päättivät hakea Nato-jäsenyyttä.

Ensimmäistä kertaa virallisen pohjoismaisen yhteistyön historiassa Pohjoismaita yhdistää juuri ulko- ja turvallisuuspolitiikka. Esteet syvemmälle yhteistyölle tällä sektorilla ovat nyt hävinneet. Kyse on äärimmäisen tärkeästä seikasta lähialueemme turvallisuudelle ja pohjoismaiselle yhteistyölle. Toiveenamme on, että tämä ulko- ja turvallisuussektorilla koettu noste leviäisi muille pohjoismaisen yhteistyön sektoreille.

Arvoisa puhemies! Kokoomuksen eduskuntaryhmä alleviivaa sitoutumistaan pohjoismaiseen yhteistyöhön sen kaikilla tasoilla. Pohjoismaisessa yhteistyössä on panostettava innovaatioihin ja digitalisaatioon. On ymmärrettävä ympäristöystävällisen teknologian potentiaali. Rajaestetyön tärkein tehtävä on varmistaa arjen sujuvuus Pohjoismaiden kansalaisille ja näin ollen edistää maiden ja raja-alueiden edellytyksiä talouskasvulle sekä kansalaisten hyvinvointia.

För arbetskraftens fria rörlighet är det centralt att det finns fungerande infrastruktur. Nordiska rådet har i flera år efterlyst ett nordiskt ministerråd för transport och infrastruktur [Puhemies koputtaa], senast under Nordiska rådets session här i Helsingfors för en månad sedan. Vad har regering gjort [Puhemies: Aika on täytynyt!] för att förverkliga detta?

Arvoisa puhemies! Pohjoismaista yhteistyötä luonnehditaan usein luontevaksi...

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Arvoisa edustaja, nyt aika on ylitetty.

...yhteistyöfoorumiksi. On muistettava, että tämä edellyttää sitoutumista ja toimia.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja keskustan eduskuntaryhmä, kaksi minuuttia. — Edustaja Kinnunen.

17.18 Mikko Kinnunen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kiitos ministerille esittelypuheenvuorosta ja hyvin laaditusta selonteosta. Paljon on tehty.

Haluan puhua muutaman sanan tulevaisuudesta. Elämme alati muuttuvassa maailmassa, jossa tällä hetkellä varmaa on vain epävarmuus. Useat maat hakevat haasteisiin turvaa instituutioilta ja muilta kumppaneilta. On selvää, että sotilaallinen ja puolustuksellinen yhteistyö sekä siviilikriisinkestävyys edellyttävät meiltä entistä määrätietoisempaa rajaestetyötä myös Pohjoismaiden välillä. Rajan esteitä on raivattu pois, ja sitä tulee jatkaa. Kyse on turvallisuudesta sekä mahdollisuuksista antaa ja saada apua naapureilta, joihin kaikkein eniten luotamme. Tässä luotamme Pohjoismaihin. Olemme samaa perhettä. Esimerkiksi maanpuolustustyössä teemme jo hyvää yhteistyötä Ruotsin kanssa.

Punkt i protokollet PR 136/2022 rd

Yhteistyön painopisteet vaihtelevat aina tilanteen mukaan. Kriisioloissa tarvitsemme tarvaroiden, palvelujen ja ihmisten vapaata liikkuvuutta, jotta voimme paremmin puolustaa itseämme, turvata huoltovarmuuden ja vastata ulkopuolelta tuleviin uhkiin. Rauhanaikana ja normaalioloissa taas painopisteenä on rakentaa rajatonta Pohjolaa varmistaaksemme pohjoismaisten yritysten kilpailukyvyyn, oppilaitosten sujuvan yhteistyön ja kulttuurivaihdon.

Arvoisa puhemies! Olemme eläneet kohta jo kolme vuotta poikkeuksellista aikaa. Kulauti ja sota ovat vaikuttaneet myös pohjoismaiseen yhteistyöhön. Kysyn ministeriltä: onko tänä vuonna 60 vuotta täyttänyt pohjoismaisen yhteistyön perussopimus eli Helsingin sopimus ajan tasalla ja pitäisikö sitä päivittää vastaamaan nykytilannetta?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja vihreä eduskuntaryhmä, edustaja Pitko.

17.20 Jenni Pitko vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pohjoismaat on jo pitkään ollut Euroopan vapaan liikkuvuuden lippulaiva. Rajojen yli on jo vuosikymmeniä lähdetty töihin, reppureissaamaan ja opiskelemaan. Perheitä ja ystävyksiä, yhteistä arkea, on kaikin puolin rajaa. Pohjoismaiden vapaa liikkuvuus on pitkän työn tulosta.

Tätä yhteistyötä vapaan liikkuvuuden esteiden purkamiseksi ja ongelmien ratkomiseksi on tehty myös vaikeina koronapandemian aikoina — ei kuitenkaan virheitä: Suomi muun muassa löi laimin velvollisuutensa kuulla saamelaisia rajojen sulkemisen yhteydessä. Näin ei usean Pohjoismaan alueella asuvan rajat ylittävän alkuperäiskansan oikeuksia tulisi polkea enää jatkossa.

Tutkimusten mukaan rajasulut ja matkustusrajoitukset pandemian aikana ovat lisänneet myös epävarmuutta työn ja opiskelupaikan vastaanottamisessa. Pandemian aikaisista kipukohdista on otettava opiksi. Myös pohjoismaisen vapaan liikkuvuuden kriisinkestävyys on parannettava, jotta luottamus pohjoismaiseen yhteistyöhön säilyy.

Arvoisa puhemies! Valtioneuvoston selonteossa kartoitetaan myös rajaesteitä digitaalisessa maailmassa. Vaikkapa etätöiden tekemiseen toisesta Pohjoismaasta liittyy esimerkiksi työntekijöiden vakuutus- ja sosiaaliturvan suhteen haasteita, jotka on ratkottava lähitulevaisuudessa, sillä etätö on tullut jäädäkseen. Myös verkossa tapahtuvaa asiointia ja tunnistautumista Pohjoismaiden välillä tulee helpottaa, ja EU:n tarjoamat digitaaliset yhteistyön puitteet on hyödynnettävä täysimääräisesti unioniin kuuluvien Pohjoismaiden kesken. Tulevaisuudessa on voitava sekä tehdä töitä että asioida omilla pankkitunnuksilla toisessa Pohjoismaassa.

Pohjoismainen yhteistyö on esimerkillistä koko maailmankin tasolla. Hyvin toimivat käytännöt vapaan liikkuvuuden edistämiseksi ovat myös osa Suomen ja muiden Pohjoismaiden maabrändiä. Työ rajaesteiden purkamiseksi on työtä yhteisen Pohjolan puolesta. Sen merkitys on näinä kriisiaikoina vain kasvanut.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Honkasalo, vasemmistoliitto.

17.22 Veronika Honkasalo vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä keskustelu on tärkeä, sillä kuten selonteossakin mainitaan, rajaestetyö on keskeinen osa pohjoismaisen integraation toteuttamista ja liikkuvuuden edistämistä Pohjolassa. Tärkeintä tässä keskustelussa on muistaa ne kansalaiset, joita tämä asia koskettaa. Raja-alueilla ja muissa Pohjoismaissa asuu paljon ihmisiä, jotka kohtaavat arjessaan jatkuvasti rajaesteitä asues-

Punkt i protokollet PR 136/2022 rd

saan, opiskellessaan tai tehdessään töitä toisessa Pohjoismaassa. Vasemmistoliitto haluaa helpottaa näiden kansalaisten arkea. Heidän päivittäiset ongelmansa liittyvät esimerkiksi verotukseen, sosiaalietuuksiin, sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuuteen ja työelämän rajoituksiin. Yksi esimerkki ongelmallisista rajaesteistä kansalaiselle on oikeus työttömyyskorvaukseen lomautuksen ja irtisanomisen jälkeen, kun henkilö on työskennellyt Suomessa tai Norjassa. Ruotsin lainsäädäntö ei tunne käsitettä ”lomautus”, joten pitkän lomautusjakson jälkeen Suomessa tai Norjassa työskentelevä rajatyöntekijä voi menettää oikeutensa saada työttömyysturvaa Ruotsissa. Tämä vaatii lakimuutoksia joko Suomen, Norjan tai Ruotsin lainsäädännössä.

Rajaesteiden purkaminen ja uusien esteiden muodostumisen pysäyttäminen helpottaa Pohjoismaiden kansalaisten liikkuvuutta, ja työ on erityisen tärkeää näiden rajaseuduilla asuvien asukkaiden kannalta, sillä kyse on heidän palveluistaan, työllisyydestään ja perhe-suhteidensa mahdollistamisesta. On tärkeää, että näitä rajaesteitä ratkaistaan myös EU-tasolla. Esimerkiksi rajaesteeksi tunnistettu ongelma sosiaalietuuksien maksamisesta sellaisissa tilanteissa, joissa on epäselvää, mikä maa on maksuvelvollinen, on ratkaistu ottamalla käyttöön EESSI-järjestelmä. Sen myötä Pohjoismaiden sosiaaliviranomaisten mahdollisuudet etuuksien väliaikaiseen maksamiseen ovat kasvaneet. Lisäksi rajaesteiden purkaminen lisää luottamusta Pohjoismaiden välillä ja vahvistaa alueen resilienssiä kriisitilanteissa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin, kiitoksia. — Och nu har vi svenska riksdagsgruppen, ledamot Bergqvist.

17.24 **Sandra Bergqvist r** (vastauspuheenvuoro): Ärade talman! Svenska riksdagsgruppen och SFP har en lång tradition av att förespråka ett djupt nordiskt samarbete. Norden är för Finland vår närmaste referensgrupp. Vi delar flera grundläggande värderingar såsom välfärd, jämställdhet och respekt för mänskliga rättigheter. SFP stöder starkt visionen om att Norden ska bli världens mest hållbara och integrerade region. Vi vill aktivt undanröja och förebygga gränshinder så att det gynnar människorna och företagen. Rörligheten, boende, studier, arbete och företagande i Norden ska bli ännu smidigare. Regeringens färskta redogörelse utgör en mycket nyttig vägvisare för just detta arbete. Precis såsom SFP-ministern för jämställdhet och nordiskt samarbete säger, ska den nordiska vardagen vara gränslös.

Arvoisa puhemies! Ruotsalainen eduskuntaryhmä ja RKP katsoo, että juuri nyt olisi mahdollisuus pohjoismaisen yhteistyön tiivistämiselle erityisesti nykyisen turvallisuuspoliittisen tilanteen takia. Samalla meidän on muistettava, että aktiivinen ja monipuolinen pohjoismainen yhteistyö ei ole itsestäänselvyys vaan tarvitsee puolestapuhujansa.

Erityisesti pandemia koetteli yhteistyötä ennennäkemättömällä tavalla, kun maiden välille määrättiin tilapäisiä matkustusrajoituksia. Sen takia Suomi toimiessaan viime vuonna Pohjoismaisen ministerineuvoston puheenjohtajana asetti etusijalle sen, että pandemiasta saaduista kokemuksista otettaisiin opiksi, ja esimerkiksi käynnisti hankkeen, jossa analysoidaan tehtyjen päätöksien vaikutuksia.

För SFP är det uppenbart att Finland ska fortsätta det målmedvetna arbetet för att slopa gränshindren nordiska länder emellan, så att vi kan stärka regionens livskraft ytterligare.

Punkt i protokollet PR 136/2022 rd

Därtill vill svenska riksdagsgruppen även poängtera betydelsen av det svenska språket i Finland. Det är en bro till övriga Norden. Socialt small talk har en stor betydelse [Puhemies koputtaa] för att sammanbinda människor och skapa mervärde. Vi ska sätta ribban högt och vara ambitiösa. Tillsammans är vi i Norden starkare.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä, edustaja Essayah.

17.27 Sari Essayah kd (vastauspuheenvuoro): Kiitoksia, arvoisa puhemies, ja kiitoksia ministerille esittelystä! Yhteistyölle Pohjoismaitten välillä on todellakin pitkät perinteet, ja poikkeuksellisina aikoina sen arvo vain entisestään korostuu. Visiona on todellakin, että Pohjoismaat muodostaa vuonna 2030 maailman integroiduimman alueen. Tavoitteeseen pääsemiseksi tarvitaan vahvaa yhteispohjoismaista koordinaatiota ja sitä, että jokainen valtio tahollaan ottaa itse vastuun näistä kansallisista toimista rajaesteitten purussa. Sellaisia lakeja, sääntöjä tai käytäntöjä, jotka estävät yksilöiden vapaata liikkumista tai yritysten mahdollisuuksia toimia yli rajojen Pohjoismaissa, on syytä jokaisen valtion kriittisesti tarkastella, kuitenkin turvallisuuspoliittisia näkökohtia aliarvioimatta.

Vision kolme painopistealuetta — vihreä Pohjola, kilpailukykyinen Pohjola sekä sosiaalisesti kestävä Pohjola — maalaavat kuvan tulevaisuudesta, siitä Pohjolasta, jossa ympäristö, ihmiset ja talous voivat hyvin. Rajat ylittävä taloudellinen vuorovaikutus vahvistaa elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä ja parhaimmillaan ylläpitää alueiden elinvoimaa. Myös yksilön kannalta vapaa liikkuvuus hyödyttää päivittäin jo nyt tuhansia ihmisiä.

Arvoisa puhemies! Tuossa selonteossa on hyvin eritelty niitä toimia, joilla on löytynyt ratkaisuja, ja toisaalta asioita, joihin ei ole ratkaisuja, ja käsittelyssä edelleen olevat asiat. Ehkä vielä laajemmin olisi voinut käsitellä sitä isoa kuvaa ja ylemmällä tasolla niitä tavoitteita. Esimerkiksi yritysten näkökulmasta olisi ehkä laajemminkin vielä voitu tarkastella sitä potentiaalia, jota on ja jota onnistunut pohjoismainen integraatio tuo, eikä ehkä vain pelkästään näitä yksittäisiä osa-alueita. Myöskin yksilön näkökulmasta työelämään ja koulutukseen liittyviä rajaesteitä olisi ehkä vieläkin enemmän ja laajemmin voitu käsitellä. Varmasti tällaisissa on aina hyvä useamman ministeriön hallinnonalan näkökulmat tuoda esille, jolloin asiat tulee kattavasti esiteltyä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Minister Blomqvist, tre minuter.

17.29 Pohjoismaisen yhteistyön ja tasa-arvon ministeri Thomas Blomqvist: Arvoisa puhemies! Kiitos hyvistä kommentteista, tässä oli erittäin rakentavia ja muutama kysymyksenkin, joihin yritän vastata.

Ehkä yleisellä tasolla totean sen, että varmaan yksi näistä uusista haasteista, mitä on tullut, on juuri tämä, minkä myös esimerkiksi edustaja Viljanen ja joku muukin taisi mainita, etätyön lisääntyminen ja verotusasia, ja se on otettu kyllä vakavasti. Siihen nyt etsitään ratkaisuja. Ensin tietysti täytyy tunnistaa ne ongelmat, mitä siellä mahdollisesti on, ja sitten yritetään ratkaista ne. Se on tärkeä asia.

Sitten edustaja Ranne nosti ruohonjuuritasolla tapahtuvan työn tärkeyden, ja se on aivan totta. Meillä on hyvin toimivat neuvontapalvelut, ja se työ, mitä siellä rajaesteneuvostossa tehdään, on todella arvokasta. Se hyödyttää sekä yrityksiä että yksittäisiä kansalaisia.

Punkt i protokollet PR 136/2022 rd

Ehkä yleisenä kommenttina myös se, mikä aika monessa nousi esille, että tämä epävakaa aika ja kriisiaika, mitä nyt eletään, on johtanut siihen, että Pohjoismaat ovat lähempänä toisiaan kuin ehkä koskaan aikaisemmin. Myös Suomen ja Ruotsin tuleva Nato-jäsenyys luo minun mielestäni mahdollisuuksia paremmalle ja syvemmälle, tiiviimmälle yhteistyölle myös muilla aloilla. Siinä mielessä näillä kriiseillä on myös joitain hyviä seurauksia.

Edustaja Sirén kysyi tästä liikenneinfrastrukturiministerineuvostosta. Se ei ole edennyt Suomen sektoriministerin mielestä, ja Suomen kanta — sekä myös Ruotsin — on, että yhteistyö on tärkeää mutta että se voidaan tehdä yhtä hyvin epävirallisessa muodossa eikä tarvita ministerineuvostoa tätä varten. Mutta tiedän Pohjoismaiden neuvoston kannan tähän asiaan, ja varmaan se keskustelu jatkuu.

Sitten edustaja Kinnunen kysyi, pitääkö Helsingin sopimusta, 60 vuotta vanhaa perussopimusta, muuttaa. Me kuulumme kyllä ne toivomukset, mitä esitettiin täällä Pohjoismaiden neuvostossa silloin reilu kuukausi sitten. Siitä asiasta täytyy nyt hallitusten ja yhteistyöministerien sitten keskustella, onko tarpeita ja millaisia, ja mihin toimenpiteisiin ne johtavat.

Sitten ehkä lopuksi haluaisin nostaa — tässä nyt jäi vastaamatta muutama kysymyksen — että ehkä omalta osaltani tärkeimpänä yksittäisenä asiana pidän sitä, että meidän pitää [Puhemies koputtaa] löytää ratkaisu niin, että pankkitunnuksilla tai muilla vahvoilla tunnistusvälineillä voi tunnistautua myös muissa Pohjoismaissa. Se on tällainen arjen ongelma, mikä nousee esille yksittäisten kansalaisten osalta. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Ja nyt muutaman puheenvuoron ajaksi vielä puhujalistan puhujiin. — Edustaja Autto, olkaa hyvä.

17.33 Heikki Autto kok: Arvoisa puhemies! Pohjoismainen yhteistyö on ollut Suomelle tietysti aina valtavan tärkeää, ja tässä ajassa se on noussut nyt aivan arvoon arvaamattomaan. Oikeastaan aivan kuten kotimaan asioitakin käsiteltäessä, myös pohjoismaisessa yhteistyössä tietyt peruslähtökohdat ovat nyt aivan olennaisesti muuttuneet, kun Euroopassa riehuu sota ja kohtaamme sen kerrannaisvaikutuksina valtavia kriisejä, niin kuin vaikka tuossa edellä kyselytunnilla yhdessä käsitelimme. Tietysti maanpuolustuksen tarpeet tuleekin laittaa kaikessa etusijalle, toisaalta sitten huoltovarmuuskysymykset tulee myös ratkoa, ja ehkä kolmantena tärkeysjärjestyksessä pitää olla sitten tulevan kasvun luominen, teollisuutemme ja vientialojemme kilpailukyvyyn kohentaminen, ja nämä ovat myös aivan keskeisiä nyt kyllä tässä pohjoismaisessa yhteistyössä.

Nato-asia etenee hienosti Suomen ja Ruotsin osalta yhtä jalkaa ja aika lailla vakaata raitetta, ja olen varma siitä, että sen osalta tulemme lähikuukausina saamaan hyviä uutisia. Kyllä paine näitä viimeisiä jäsenmaita kohtaan, jotka eivät ole vielä Suomen ja Ruotsin jäsenyyttä ratifioineet, tulee varmasti olemaan Naton sisällä ja koko kansainvälisessä yhteisössä niin suuri, että olen aivan varma, että asiat tulevat etenemään hyvään suuntaan. Mutta kun sitten tätä käytännön Naton pohjoista ulottuvuutta lähdetään rakentamaan, on todella tärkeää, ettei vain puolustusministeriön tasolla vaan koko hallituksen tasolla sitten tätä työtä käytännössä tehdään.

Toisaalta huoltovarmuus on aivan olennainen kysymys, se, miten kehitetään esimerkiksi Suomen liikenneyhteyksiä länteen, myös maayhteyksiä ja ei vain rautatie- ja tieliikenneyhteyksiä vaan myös tietoliikenneyhteyksiä. Kun mietitään sitä, miten Eurooppa tämän

Punkt i protokollet PR 136/2022 rd

kriisin jäljiltä haluaa nousta strategisesti autonomiseksi — Eurooppa haluaa saada omiin käsiinsä pitkiä teollisia arvoketjuja — niin parhaat lähtökohdat paitsi luoda uutta kasvua, työtä ja toimeentuloa myöskin varmistaa se, että strategiset asiat teollisuuden osalta ovat tulevaisuudessa meidän eurooppalaisten omissa käsissä, ovat tietenkin täällä Pohjois-Euroopassa, jossa meillä on osaamista ja kykyä tuottaa vaikkapa päästötöntä energiaa, jolla sitten esimerkiksi meidän terästeollisuudesta ja muusta metalliteollisuudesta luoda kansainvälisesti kilpailukykyistä ja ajan standardit täyttävää. Tässä mielessä olisi todella tärkeää nyt sitten koko hallitusten tasolla koordinoita tätä kasvua yhdessä muiden Pohjoismaiden kanssa, ja myöskin Suomen hallituksen pitää huolta meidän maamme kilpailukykyistä, ettei käy niin, että täältä työvoima karkaa tuonne Ruotsiin ja Norjaan, vaan niin, että nimenomaan suomalaiset yritykset olisivat kilpailukykyisiä sitten vastaamaan myös niihin urakoihin, joita sieltä aukeaa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Essayah.

17.36 Sari Essayah kd: Kiitoksia, arvoisa puhemies! Tämä pohjoismainen integraatio ja vapaa liikkuvuus perustuu pitkälti siihen luottamukseen, mikä Pohjoismaissa on toinen toisiamme kohtaan, ja myöskin sitten meidän yhteiskuntiemme samankaltaisuuteen. Ei varmaankaan ole yllätys, että tällainen keskinäisen luottamuksen indeksi näyttää nimenomaan juuri Pohjoismaissa hyvin korkeata lukua, ja jotta tulevaisuudessakin voimme nauttia vaivattomasti liikkumisista yli Pohjolan rajojen, on varmistettava, että yhteisistä säännöistä pidetään huolta ja niitten mukaan eletään.

Mutta monesti olen miettinyt sitä, onko meillä Suomessa myöskin jonkunlaisia henkisiä rajaesteitä — ei pelkästään näitä, mitkä tulevat byrokratiasta. Kun ajatellaan Ruotsia ja Norjaa, jotka ovat meidän lähimmät naapurimaat, niin silti voi tuntua aika monelle etäiseltä lähteä esimerkiksi hakemaan työtä sieltä, tahi se, että yritystoimintaa lähdetäisiin ensimmäisenä laajentamaan Ruotsiin tahi Norjaan. Paljon olen kuullut sitä, että esimerkiksi pk-yrityksetkin saattavat hyvin vaikeille markkina-alueille hamuta ja lähteä miettimään, saisiko kauppaa avuttua jonnekin Lähi-itään tai ties minne kauas, vaikka tuossa lähellä olisi valtavan isoa potentiaalia. Ja siinä mielessä kun on se ajatus siitä, että Pohjoismaissa me pystyittäisiin tekemään paljon enemmän myöskin yritysten välillä yhteistyötä ja laajentamaan markkina-aluetta, niin se ei välttämättä aina ole joku verotus tai hallinnollinen syy, vaan joskus tuntuu, että se on jonkunlainen henkinen este: tuntuu isolta harppaukselta lähteä vaikka sitten yritystoimintaa laajentamaan Norjaan. Ja siinä mielessä ajattelen, että jonkunlaista tällaista henkistä integraatiota pitäisi lisätä ja myöskin tietoa ja mahdollisuuksia olla kertomassa esimerkiksi pk-yrityksille, että sieltä läheltä löytyy isot markkina-alueet ja että rohkeutta vain siihen, että voi asettautua. Uskon, että on paljon helpompi suomalaisen yrittäjän lähteä yritystään laajentamaan toisiin Pohjoismaihin, joissa on monet asiat hyvin samalla tavalla, kuin sitten lähteä sellaisille markkina-alueille, joissa on kokonaan toisentyypiset yhteiskuntajärjestelmät ja erilaiset lait ja byrokratia aivan toista luokkaa.

Arvoisa puhemies! Kiitos, että on mahdollisuus tässä vielä käyttää tämä niin sanottu henkilökohtainen puheenvuoro tuon ryhmän puheenvuoron lisäksi.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja nyt henkilökohtaisen puheenvuoron käyttää edustaja Mäenpää.

Punkt i protokollet PR 136/2022 rd

17.39 **Juha Mäenpää ps:** Arvoisa puhemies! Tämähän on mielenkiintoinen tilanne, että länsirajalta puretaan rajaesteitä ja itärajalle niitä rakennetaan.

Mutta minulla on itselläni yksi sellainen henkilökohtainen rajaeste, joka heikentää yhteenkuuluvuuden tunnetta ja pohjautuu erilaiseen lainsäädäntöön ja mielestäni rikkoo pohjoismaista integraatiota. Arvoisa ministeri, sanoitte, että raja-alueiden elinvoimaa pitää pitää yllä, ja erityisesti sitä pitää tällä hetkellä yllä nuuskanmyynti siellä vastarannalla. On hienoa, että on tehty puolustuksellista yhteistyötä, ja maanpuolustus varmaan tulee tiivistymään näiden Pohjoismaiden kesken, mutta sitä ihmettelen, että se on meillä jotenkin ok, että ihmiset ajavat kymmeniätuhansia litroja polttoainetta tuonne maanteille sen takia, että he pääsevät ostoksille Ruotsin puolelle, ostamaan nuuskaa, todennäköisesti suomalaiselta yrittäjältä — sitä en tiedä, ovatko he suomalaisia vai ruotsalaisia. Minun mielestäni pohjoismaisen yhteistyön ja integraation nimissä olisi syytä miettiä sitä nuuskanmyyntiä täällä Suomessa. Haluaisinkin kysyä teiltä, kun olette pohjoismaisen yhteistyön ja tasa-arvon ministeri: onko tasa-arvoista meitä suomalaisia kohtaan, että me emme saa ostaa täällä nuuskaa kaupasta? — Kiitoksia.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitoksia. — Ja vielä ehditään edustaja Junnila, ja sen jälkeen ministerin vastaus.

17.41 **Vilhelm Junnila ps:** Arvoisa puhemies! On hienoa, että tästä asiasta keskusteltaessa meillä on täällä läsnä sekä nykyinen että entinen Pohjoismaiden neuvoston varapresidentti, ja on myös hienoa, että meillä on kaksi ministeriä täällä paikalla, vaikka uskon, että pohjoismaisen yhteistyön ja tasa-arvon ministeri Blomqvist näissä asioissa onkin enemmän päällä. Uskon, että ministeri Lintilä on sitten noissa seuraavissa asioissa.

Mutta kuten tuossa aiemmin mainittiin, Nato on tosiaan lähentänyt myös Suomen ja Ruotsin henkistäkin yhteyttä, eikä pelkästään turvallisuuspoliittisesti, se on selvä. On aivan selvää, että kun rajaesteistä puhutaan, niin se liittyy sitten meidän länsirajaamme, ja sitten itärajalle asetamme aivan toisenlaisia esteitä, ja se henkinen kynnykskin on varmasti kasvanut.

Rajaesteistä sen verran, että otin ilolla uutisen Viking XPRS:n paluusta Suomen lipun alle. Tämä on ollut merkittynä viime aikoina Viron lipun alle ja sitä ennen oli Ruotsin alusrekisterissä, ja tämä on oikeastaan aika merkittävää erityisesti sekä huoltovarmuuden kannalta että suomalaisten merimiesten kannalta, että saimme tämän laivan jälleen Suomen lipun alle. Se nimittäin mahdollistaa myös sen, että nyt kausityöntekijät, jotka ovat vaikkapa Lapissa, pystyvät sitten yhdistämään sen oman työuransa, kun tämä avaa noin 175 henkilötyövuotta, vakituista työpaikkaa, jälleen uuteen hakuun. Mielestäni tämä on erittäin tervetullut uutinen ja muutenkin vahvistaa asemaamme merillä.

Mutta, ministeri, täällä aika harvoin puhutaan ulkosuomalaisista, ja käsittääkseni nyt on tullut tämä strategia erilaisista toimenpiteistä ulkosuomalaisten hyväksi. Heillähän, erityisesti Ruotsissa asuvilla, ei välttämättä ole samaa oikeutta kieleensä kuin se, miten vaikkapa me täällä pidämme hyvää huolta ruotsinkielisestä väestöstämme. Onko tässä uudessa strategiassa joitakin konkreettisia toimenpiteitä, millä sitten parannetaan myös ulkosuomalaisen asemaa Ruotsissa ja siltä osin poistetaan myös näitä rajaesteitä? — Kiitoksia.

Punkt i protokollet PR 136/2022 rd

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin, kiitoksia. — Ja nyt kuulemme ministeri Blomqvistin vastaukset, ja sen jälkeen siirrymme muihin aiheisiin. — Ministeri Blomqvist, varsågod.

17.43 Pohjoismaisen yhteistyön ja tasa-arvon ministeri Thomas Blomqvist (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Tässä jäi edellisessä vastauspuheenvuorossa muutama asia mainitsematta, ja taisi olla myös yksi kysymys, johon en vastannut.

Sekä edustaja Pitko että edustaja Bergqvist nostivat nämä pandemian kokemukset ja sen, mitä silloin opittiin. On ollut tärkeä ohjenuora meille Pohjoismaisessa ministerineuvostossa ja yhteistyöministerieille, että otetaan oppia mahdollisesti tehdyistä virheistä, tehdään selvityksiä — meillä on pari kolme sellaista selvitystä tehtynä. Nyt yritetään sitten parantaa varautumista tuleviin kriiseihin, että silloin tämä yhteistyö toimisi vielä paremmin. Ja tietysti nyt, kun Venäjä hyökkäsi sitten Ukrainaan — tätä emme tietenkään tienneet silloin syksyllä 21, kun tästä tehtiin päätöksiä — varautuminen yhdessä ja yhteistyö sillä saralla on erittäin tärkeää. Se luo meille paremmat mahdollisuudet kohdata tulevia kriisejä.

Det vi har beslutat om med samarbetsministrarna är utredningar för att vi ska vara bättre förberedda för kommande kriser, och då kunde vi ju naturligtvis inte veta att vi hade ett krig i Europa som snart skulle starta, men i alla fall så förbättrar vi också på den civila sidan samarbetet och beredskapssamarbetet.

Sitten minusta tässä edustaja Essayah nosti erittäin ansiokkaasti tätä isoa kuvaa ja ehkä sen puuttumista tästä selonteosta. Kuitenkin olemme myös tietoisesti yrittäneet konkretisoida sitä rajaestetyötä, mutta se ei tietenkään sulje pois sitä tosiasiaa, että yritysten välinen yhteistyö on myös tärkeää. Tässä on valtavan iso potentiaali. Kun edustaja Essayah puhui myös siitä, mitä mahdollisuuksia yritystoiminnassa on, niin on hyvä muistaa, että Pohjoismaat yhteensä ovat maailman 11. isoin talousalue, joten tässä on varmaan parantamisen varaa yrityksillä ja varmaan myös valtioilla.

Sitten henkiset rajaesteet: [Puhemies koputtaa] niitä tietysti voi olla. Ehkä isoimpana koen sen, että tänne Suomeen saisi tulla sekä opiskelijoita että asukkaita myös muista Pohjoismaista.

Tähän nuuska-asiaan en ota kantaa, koska se ei kuulu minun vastualueelleni, mutta sen voin sanoa, että ainakaan se ei ole epätasa-arvoista sukupuolten välisessä suhteessa. [Juha Mäenpää: Kiitos!]

Andre vice talman Juho Eerola: Debatten och behandlingen av ärendet avbryts nu. Behandlingen av ärendet fortsätter under detta plenum efter att de övriga ärendena på dagordningen blivit behandlade.

Riksdagen avbröt behandlingen av ärendet klockan 17.47.

Riksdagen fortsatte behandlingen av ärendet klockan 20.07.

Punkt i protokollet PR 136/2022 rd

Förste vice talman Antti Rinne: Nu fortsätter behandlingen av ärende 3 som avbröts tidigare under detta plenum. — Debatten fortsätter. Ledamot Kinnunen, frånvarande.

Riksdagen avslutade debatten.

Ärendet remitterades till utrikesutskottet.